

cet Latinum numquam posse ad ritum Graecum transire absque apostolico indulto: « Ritus enim Latinus propter suam praestantiam, eo quod sit ritus sanctae Romanae Ecclesiae omnium ecclesiarum matris et magistrae, sic supra Graecum ritum praevalet, maxime in italicis regionibus ubi Latinis episcopis Graeci subjecti sunt, ut non modo ab ipso ad Graecum transitus nullatenus permittatur, verum etiam a Graecis semel assumptus absque apostolica dispensatione deserere nequeat ». Sed si e contrario agitur de transitu a Graeco ad Latinum ritum, idem Pontifex docet, sub *n. 14*, esse distinguendum: « Si infans Graecum ritum in baptismo suscepit, tunc requirendus est primum patris Graeci consensus, deinde episcopi Latini licentia, ut possit mater Latina filium suum Graece baptizatum ad Latinas caeremonias traducere. Adultis autem, si quidem sunt *ecclesiastici* in quocumque ordine minori vel etiam majori constituti, saeculares vel regulares, a ritu Graeco ad Latinum sine expressa Sedis Apostolicae licentia transire non liceat: si *laici*, ut ad ritum Latinum transire possint, episcopus dioecesanus pro sua prudentia permittere valeat; non tamen communitati Graecorum sive Albanensium hujusmodi sine Sedis Apostolicae licentia, sed solum privatis personis attenda uniuscujusque necessitate ». Haec deinde idem Pontifex confirmavit etiam in const. *Allatae*, 26 Julii 1755, *n. 20, 21*.

907. Tandem idem Pontifex, sub § *VII*, *n. 20*, prohibet omnino, absque apostolico indulto, ordinationem candidati Latini ab episcopo Graeco peragendam, et viceversa ordinationem candidati Graeci ab episcopo Latino peragendam, si candidatus in ritu Graeco permanere debeat, sive episcopus sit proprius, sive sit alienus cum dimissoriis episcopi proprii. « Ut in ordinibus conferendis quaelibet rituum confusio et commixtio penitus tollatur et unius ritus antistes alterius ritus clericos initiare in posterum minime valeat, sub perpetuae suspensionis a divinis poena prohibemus, ne Latinus quicumque episcopus etiam subjectos suae jurisdictionis Graecos, neque Graecus quilibet antistes Latinos quovis praetextu, sine speciali Sedis Apostolicae licentia, ad

primam tonsuram vel ullum ordinem sive minorem sive majorem promovere praesumat: alioquin tam ordinans quam ordinatus, perpetuam, ut praefertur, suspensionem se subito intelligant ». Haec autem suspensio videtur latae sententiae. Praeterea, sub *n. 24*, idem Pontifex vult Graecum ritu Latino taliter promotum a proprio episcopo Latino absque apostolico indulto, ita Latino ritui alligari « ut ab eo ad Graecum redire amplius non liceat sine apostolica dispensatione; neque Latino episcopo seu Ordinario amplius fas sit Graecum clericum a se, ut praefertur, Latino ritu in minoribus ordinibus constitutum, cum litteris dimissorialibus ad Graecum antistitem remittere, ut ab eo ad sacros ordines Graece promoveatur, sine apostolica dispensatione, sed debeat illum potius, si quidem idoneum judicaverit, post obtentam absolutionem a suspensione, vel ipse ritu Latino ordinare, vel ab alio Latino praesule ordinari facere; a ritu enim Latino ad Graecum, ut praediximus, nec transire, nec redire fas est absque dispensatione apostolica ». Haec autem alligatio ritui Latino non verificaretur, ut putamus, si episcopus proprius Latinus suum subditum Graecum per grave facinus ritu Graeco ordinavisset.

908. Post haec facile intelligitur responsio S. C. C. in *Rossanen.*, 14 Jan. 1764. Nam Joannes Andreas et Franciscus Antonius fratres Mascii Graeco ritu baptizati in Italo-Graecorum oppido S. Georgii dioecesis Rossanensis, vigore litterarum dimissorialium sui Ordinarii, fuerunt ritu Latino ad primam tonsuram et quatuor minores ordines promoti a Latino episcopo Bisinianensi sine ulla Sedis Apostolicae licentia, pluriesque in susceptis ordinibus ministrarunt. Dubitatum igitur fuit de contracta ab eisdem suspensione, et utrum ad majores ordines promoveri deberent ab episcopo Graeco, an a Latino. Archiepiscopus Rossanensis successor illius qui dimissorias concesserat, consultus retulit « se pro explorato habere clericos ipsos in actu petitionis susceptionisque memoratae tonsurae et reliquorum minorum ordinum, aliam profecto voluntatem non habuisse nisi transeundi ad Latinum ritum; id patere ex ipso primo libello fratrum et ex eorum vita postmodum acta ». Quo posito, duplex erat

quaestio. In primis num episcopus qui ex dictis *n. 905* licentiam dare potest laico subdito Graeco transeundi ad ritum Latinum, hanc licentiam dare possit etiam quando laicus subditus Graecus, transiens ad ritum Latinum, promovetur ritu Latino ad statum clericalem ab episcopo Latino. Responsio affirmativa solide demonstratur in folio S. C. diei 14 *Maii* 1763, et clara admodum est. Deinde num archiepiscopus Rossanensis, concedens, post declarationem fratrum Masci, dimissorias ad episcopum Latinum, dicendus sit hoc ipso licentiam implicite ipsis dedisse transeundi ad ritum Latinum; et S. C. pro sententia pariter affirmativa stetit. Hinc propositis dubiis: « 1° An clerici Joannes Andreas et Franciscus Antonius Italo-Graeci, sed ad primam tonsuram, nec non quatuor minores ordines cum litteris dimissorialibus Ordinarii, sine tamen dispensatione apostolica, ritu Latino promoti, absolvendi sint ab incurta suspensione, et dispensandi super irregularitate. Et quatenus affirmative: 2° An iidem clerici licite ad reliquos majores ordines eodem ritu Latino promoveri possint, sive potius redire debeant ad ritum Graecum. 3° An consulendum sit SSmo pro apostolica dispensatione, ut uno vel altero ritu ad eodem majores ordines promoveantur in casu»; S. C. reposuit: « Ad 1um non indigere; Ad 2um affirmative ad primam partem, negative ad secundam; Ad 3um provisum in 2° ».

909. Quaeritur num candidatus saltem valide ordinetur ab episcopo diversi ritus sine apostolico indulto. Nonnulli censent (1) hanc ordinationem esse non solum illicitam, quod ex dictis patet, sed etiam irritam, quia Ecclesia ita determinavit unam materiam et formam pro Graecis, ut non solum illicita, sed etiam irrita sit pro Latinis sine apostolico indulto. Haec doctrina falsa est (2); nam ex verbis Benedicti XIV relatis *n. 906* in fine, manifeste apparet ordinationem Graeci ritu Latino factam sine apostolico indulto

(1) Hallier, *p. II, sect. II, cap. II, art. II, § VI, n. 15*; Croix, *lib. VI, p. I, n. 16, v. Inst.*; Arriaga, *tom. VII, De sacram. in genere, Disp. VI, n. 11*. Arcudius censuit aliam materiam pro sacris ordinationibus S. Paulum Orientalibus, aliam S. Petrum Occidentalibus tradidisse; quod omnia antiquitatis documenta excludunt.

(2) S. Alph. *VI, n. 741* cum pluribus aliis.

CAPUT V. DE ESSENTIALIBUS SACRAE ORDINATIONIS PARTIBUS 155
esse validam. Ceterum illa potestas Ecclesiae materiam et formam ordinum hierarchicorum ita determinandi pro aliquibus fidelibus ut nullae sint pro aliis, valde dubia est; de qua re melius infra (*n. 985 sequ*). Quod si Latinus ordinetur ritu Latino, sed Graecis verbis forma prolata, aut e contrario, ordinationem valere nemo negat.

910. Igitur ut episcopus proprius candidatum suum subditum diversi ritus licite promovere valeat, requiritur apostolicum indultum. Indultum ut episcopus Latinus clericis Graecis ordines conferat ritu Graeco, aut viceversa, numquam conceditur. Huc spectat responsio S. C. S. Officii, 21 *Nov.* 1709. Quaesitum fuerat: « Essendo necessario qualche ministro o sacerdote o diacono cattolico di rito Armeno, pel servizio delle chiese Armene cattoliche in Aspan, ed in Giulia; e non trovandosi ivi, e ne tampoco ne' paesi circonvicini vescovo alcuno cattolico di rito Armeno, che possa ordinarlo; si cerca se in questo caso possa farsi ordinare da un vescovo Latino nel rito Armeno cattolico per impedire che non venga ordinato da vescovo Armeno scismatico od eretico, e provvedere alla necessità delle chiese (1) ». S. C. reposuit: « Non licere; et S. C. de Prop. Fide, ad normam sacrorum canonum et Apostolicarum constitutionum in locis, de quibus agitur, de aliquo antistite catholico provideat qui secundum Armeni ritus observantiam clericos Armenos pro catholicis illius ritus ecclesiis, ad sacros ordines promovere valeat ».

911. E contrario concedi solet episcopo proprio indultum subditum alterius ritus promovendi, urgente necessitate ob defectum episcoporum ritus ordinandi; aut indultum dimittendi subditum ad episcopum alienum diversi ritus. De facto patriarchae nationales orientales, saltem nonnulli, hoc

(1) *Latine*: Cum necessarius sit aliquis minister sive sacerdos sive diaconus catholicus ritus Armenici pro servitio ecclesiarum Armenarum catholicarum in Aspan et in Giulia, cumque nec in vicinis regionibus reperiat aliquis episcopus catholicus ritus Armenici qui eum ordinet; quaeritur utrum hoc in casu ordinari possit ab episcopo Latino cum ritu Armenico catholico ad impediendum quominus ordinetur ab episcopo Armenico schismatico aut haeretico, et ad providendum necessitati ecclesiarum.

indultum habent, dimittendi scilicet subditum ad episcopum Latinum, e. g. patriarcha Maronita, ut patet ex Synodo Montis Libani a Sede Apostolica confirmata in forma specifica, *p. II, cap. XIV, n. 50*; item, ut fertur, patriarcha Graeco-Melchita et patriarcha Armeniensis. Episcopus autem alienus, nisi quid obstet, potest fidem praebere episcopo proprio affirmanti se habere hoc indultum. Tandem quandoque in casibus particularibus etiam directe Sedes Apostolica permittit episcopo alieno ut candidatum diversi ritus promoveat cum testimonialibus proprii Ordinarii, e. g. permittit archiepiscopo Parisiensi, ut ordinet ritu Latino Graecum degentem in seminario S. Sulpitii cum testimonialibus sui Ordinarii. In his casibus vi apostolici indulti candidatus Graecus, promotus ab episcopo Latino, non alligatur ritui Latino; et ideo in ordine ministrat ritu Graeco et potest absque ulla apostolica dispensatione a proprio Ordinario Latino dimitti ad episcopum Graecum ut ab ipso ad ulteriores gradus ritu Graeco promoveatur, ut expresse docet Benedictus XIV, *l. c., n. 23*.

912. Quoniam vero in Ecclesia Graeca non est exorcistatus, et insuper prima tonsura adnexa est lectoratui, et ostiariatus ac acolythatus adnexi sunt subdiaconatui (*n. 16, 17*), si candidatus Graecus, ex apostolico indulto promovendus ritu Latino ab episcopo Latino sive proprio sive alieno cum dimissoriis episcopi proprii, aliquos gradus clericales jam antea receperat ritu Graeco, dubium oriri potest quosnam gradus episcopus Latinus conferre possit aut debeat. Hoc dubium solvit Benedictus XIV, *l. c., n. 7*, his verbis: « Si quis ritu Graeco clericus et lector tantum fuit initiatus atque ex benignitate Sedis Apostolicae obtinuit ut majores ordines Latinis caeremoniis sibi conferantur, is antequam subdiaconus ordinetur, tres minores ordines omisos debet ritu Latino suscipere. Si vero praeter lectoris ordinem ad subdiaconatum etiam Graeco ritu ascendit, et ex dispensatione itidem apostolica facultas sibi facta sit, ceteros ordines ritu Latino suscipiendi, antequam inter diaconos cooptetur, ex minoribus ordinibus exorcistatum tantummodo supplere cogitur, cum per subdiaconatum ritu

Graeco collatum, acolythatum et ostiariatum recepisse censetur. Idem dicendum de eo qui una cum reliquis inferioribus ordinibus diaconatum aut etiam presbyteratum Graece suscepit et Latino postea ritu ad sacrum presbyteratus respective ordinem, aut episcopatum promovendus sit ex apostolica concessione; nimirum exorcistatus ordinem in ipso, antequam presbyter ordinetur, aut episcopus consecratur, esse supplendum ». Exinde etiam intelligitur curam nunquam permitti soleat ostiario Latino ut lectoratum, et acolytho Latino ut subdiaconatum ab episcopo Graeco recipiat ritu Graeco, quia scilicet bis reciperet ille primam tonsuram, iste ostiariatum et acolythatum.

913. Deficiente quocumque apostolico indulto, episcopus proprius nil aliud facere potest, quam subdito diversi ritus dare litteras dimissorias ad alienum episcopum ejusdem ritus ordinandi. Ut vero Graeci in Italia episcopum proprii ritus habeant, ad quem possint dimitti pro ordinatione, Romae adest semper unus episcopus Graecus catholicus, et alius manet in seminario Corsino in Calabria pro ordinatione Italo-Graecorum in utraque Sicilia commorantium (1). Graeci Romae nequeunt ab alio episcopo promoveri, nisi habeant apostolicum indultum, quo gaudent alumni Graeci collegii Graeci, et alumni Graeci collegii de Prop. Fide cum dimissoriis Cardinalis Praefecti et licentia Cardinalis Vicarii (2).

b) Si subditus exterus Romae degens a quatuor mensibus et eo reversurus in examine pro ordinatione rejectus fuit.

914. Jam diximus *n. 892* clericos externos, in Urbe commorantes a quatuor, et amplius, mensibus, posse a proprio Ordinario promoveri, aut dimitti etiam ad alium episcopum, praeter Cardinalem Urbis Vicarium, sed in hoc casu requiri ejusdem Cardinalis licentiam, praevio examine. Quod si candidatus in hoc examine coram examinatore Urbis non fuit admissus, tunc neque a proprio episcopo promoveri potest.

(1) Ben. XIV, in const. *Etsi pastoralis*, 26 Maii 1742, § VII, n. 1.

(2) Riganti, in *Reg. XXIV Cancell. Apost.*, § III, n. 322; Honorante, *cap. XIII, not. III*; qui in sequentibus notis agit de ordinatione Orientalium aliorum rituum in Urbe peragenda.

915. Haec statuit de mandato Clementis VIII Cardinalis Urbis Vicarius edicto diei 24 Nov. 1602, ibi: « Universis et singulis clericis nunc et in futurum pro tempore in Urbe commorantibus, et ad minores vel ad sacros, etiam presbyteratus, ordines promoveri volentibus, de mandato SS. D. N. Clementis PP. VIII, vivae vocis oraculo desuper facto, praecipimus ne de cetero extra eandem Urbem, etiam vigore litterarum dimissorialium suorum Ordinariorum, et cujusvis alterius facultatis ad dictos ordines promoveri se faciant, nisi praevio examine ab examinadoribus in Urbe deputatis idonei reperti et approbati fuerint, et a nobis licentiam in scriptis obtineant. Qui secus fecerint, ab ordinum executione eo ipso sint suspensi, nisi a SS. D. N. Papa et S. Sede Apostolica absolutionis et habilitationis gratiam obtineant ».

Idem iisdemque verbis de mandato Alexandri VII repetit Cardinalis Urbis Vicarius edicto diei 15 Maii 1664.

Cumque circa illius interpretationem nonnulla dubia suborta fuissent, hinc *an.* 1668 deputata fuit congregatio particularis a qua sequentes emanarunt resolutiones:

« 1° Qui dicantur clerici in Urbe commorantes ad hoc ut in praefato edicto comprehendantur?

» R. Qui habitant in Urbe et in ea saltem per quatuor menses moram traxerint.

» 2° An clerici in Urbe commorantes accedentes ad proprium Ordinarium et ab eo suscipientes ordines absque eo quod examinati fuerint in Urbe, afficiantur edicto supra dicto?

» R. Non afficiuntur edicto si ab ipsomet Ordinario suscipiant ordines; secus si ab alio ordinentur etiam vigore dimissorialium proprii Ordinarii.

» 3° An clerici in Urbe commorantes, et ab examinadoribus Urbis rejecti, suscipientes ordines a proprio Ordinario incidant in poenas edicti?

» R. Clerici ab examinadoribus Emi D. Cardinalis Vicarii reprobati incidunt in poenas edicti etiamsi a proprio Ordinario approbati, ab eodem suscipiant ordines.

» 4° An clerici in Urbe commorantes possint ordinari

etiam ab episcopis domicili, beneficii et ab eo cui triennale servitium personaliter praestiterunt ad formam sac. Conc. Trid., *sess. XXIII, cap. IX, de ref.*, absque eo quod prius examinati et approbati fuerint ab examinadoribus Urbis juxta supradictum edictum?

» R. Clerici in Urbe commorantes bene recipiunt ordines ab episcopis domicili, beneficii et triennalis servitii praestiti, dummodo ab ipsismet episcopis ordinentur ad formam sac. Conc. Trid. (1).

» 5° An beneficium ad effectus praedictos esse debeat tale ut ex eo clericus sustentari possit, vel sufficiat etiam beneficium tenue, dummodo tenuitas beneficii suppleatur per constitutionem patrimonii?

» R. Sufficit etiam beneficium tenue, dummodo clericus ad titulum sufficientis patrimonii ordinetur (2).

» 6° An sub illis verbis edicti: *Vel cujusvis alterius facultatis*, comprehendantur clerici in Urbe commorantes, qui vigore brevium apostolicorum *extra tempora* nuncupatorum extra Urbem promoventur?

» R. In edicto praefato comprehenduntur etiam clerici qui vigore brevium *extra tempora* nuncupatorum extra Urbem promoventur ».

Tandem praecedentia edicta et relatas dubiorum solutiones confirmavit et innovavit de mandato Benedicti XIV Cardinalis Urbis Vicarius edicto diei 20 Martii 1743.

Ex quibus omnibus desumpta est prima pars *art. VII* const. *Apostolicae Sedis* inter suspensiones R. P. reservatas, ibi: « Clerici saeculares exteri ultra quatuor menses in Urbe commorantes ordinati ab alio quam ab ipso suo Ordinario absque licentia Cardinalis Urbis Vicarii, vel absque praevio examine coram eodem peracto, vel etiam a proprio Ordinario postquam in praedicto examine rejecti fuerint..... suspensionem ab ordinibus sic susceptis ad beneplacitum S. Sedis ipso jure incurrunt; episcopi vero ordinantes ab usu pontificalium per annum ».

(1) At clericos Romanos qui extra Urbem ordinari volunt ab episcopo beneficii, ad Urbem reversuri, debere prius examen subire, vide n. 748.

(2) Hujus responsioni modo obstare const. *Speculatores*, vide n. 843.

916. Porro, prouti ex dictis manifeste apparet, haec specialis dispositio non comprehendit externos ad primam tonsuram promoveri volentes, qui proinde libere poterunt clericali tonsura insigniri a proprio episcopo vel ab alio cum illius dimissoriis absque praevio examine et licentia Cardinalis Urbis Vicarii, vel in praedicto examine non admissi; item nec externos, prima tonsura insignitos, ad ordines promoveri volentes, qui in Urbe ultra quatuor menses commorati non sunt; tandem nec externos qui ultra quatuor menses in Urbe commorati sunt, sed jam discesserunt animo non redeundi; sed ii possunt litteris testimonialibus Cardinalis Vicarii indigere (1). Exteri autem in subjecta materia intelliguntur illi qui non pertinent neque ad Romanam dioecesim, neque ad sex dioeceses suburbicarias; de clericis enim suburbicariarum dioecesium peculiari ratione disponitur in altera parte ejusdem *art. VII const. Apostolicae Sedis*.

917. De absolutione suspensionis in casu ab ordinatis contractae (et dispensatione irregularitatis, si ordinatus in susceptis ordinibus ministrare praesumpserit) Honorante, *l. c.*, haec habet: « Absolutio... ab hujusmodi suspensione et respective dispensatio ab irregularitate, antiquitus per litteras apostolicas in forma brevis concedebatur, ut ex libris decretorum Secretariae Tribunalis apparet; at non paucis abhinc annis ad S. C. C. recursus habetur, a qua, audita prius informatione Emi Vicarii, eidem absolutio et dispensatio committitur. Recurri etiam solet ad Summum Pontificem qui pariter hujusmodi censurae absolutionem et irregularitatis dispensationem arbitrio ejusdem Vicarii remittit, a quo de stylo non absolvuntur recurrentes, nisi, praevio eorum examine coram examinatore Urbis, idonei reperti et approbati fuerint, ac exercitiis spiritualibus in domo Missionis per decem dies continuos vacaverint ».

Huc usque de episcopo proprio pro ordinatione saecularium.

(1) Honorante, *cap. XVI*; Avanzini, in *const. Apostolicae Sedis*, not. 55.

2º De episcopo proprio pro ordinatione regularium.

918. In primis superior monasterii de cujus familia est candidatus regularis, caractere episcopali forte insignitus, foret profecto episcopus proprius pro illius promotione, et posset illum per se ordinare, sicuti potest eidem dare dimissorias (*n. 865*); de qua re mox (1). Quod si suum subditum promovens pontificalia exercet, indiget licentia episcopi dioecesanii ex Conc. Trid., *sess. VI, cap. V, de ref.*, ubi prohibet episcopo pontificalia in alterius dioecesi exercere, nisi de Ordinarii loci expressa licentia (*n. 92 sequ.*).

919. Praescindendo ab hoc rarissimo casu, episcopus proprius pro ordinatione regularium est episcopus dioecesanus, seu episcopus monasterii, idest episcopus dioecesis in qua situm est monasterium de cujus familia est candidatus (2). Hic proinde episcopus ex noto Tridentino principio: *Unusquisque autem a proprio episcopo ordinetur*, jus habet regularem promovendi. At vero facile patet neminem posse regularem promovere sine licentia seu litteris dimissoriis superioris monasterii, quibus superior permittit candidatum sibi subditum et a jurisdictione episcopali exemptum promoveri (3). Igitur superior dabit hanc licentiam seu litteras dimissorias ad episcopum monasterii, qui tunc candidatum regularem poterit ordinare. Olim fuit controversia utrum superior jus haberet dimittendi suos subditos ad quemcumque catholicum antistitem ejusdem ritus, an eosdem necessario dimittere deberet ad episcopum monasterii; quae altera sententia praevaluit. Tandem hanc doctrinam confirmavit, finem controversiae imponens, Clemens VIII sequenti decreto:

« De mandato SSmi D. N. Clementis divina providentia

(1) Riganti, *l. c.*, n. 167; Hallier, *p. II, sect. V, cap. III, art. XI, § IV*, cum communi.

(2) Reiff., *I, XI, n. 135*; Barbosa, *De off. et pot. ep.*, p. II, *alleg. IV*, n. 61 et 62; Miranda, *Man. prael.*, tom. I, *quaest. 38, art. 2*; D'Annibale, *III, § 153, not. 11*.

(3) Romae dimissoriae superioris appellantur *praesentationes*, sicuti dimissoriae concessae a Cardinali Protectore alumnis collegiorum ex indulto apostolico.

PP. VIII tenore praesentium mandatur omnibus et singulis quorumcumque regularium superioribus ut de cetero observent et observari faciant ea quae in decreto S. C. Conc. Trid. continentur, cujus tenor est talis :

» C. C. censuit superiores regulares posse suo subdito itidem regulari qui praeditus qualitatibus requisitis ordines suscipere voluerit, litteras dimissorias concedere, ad episcopum tamen dioecesanum, nempe illius monasterii in cuius familia ab iis ad quos pertinet, regularis positus fuit; et si dioecesanus abfuerit, vel non esset habiturus ordinationes, ad quemcumque alium episcopum: dum tamen ab eo episcopo qui ordines contulerit, examinentur quoad doctrinam, et dum ipsi regulares non distulerint de industria concessionem dimissoriarum in id tempus, quo episcopus vel abfuturus vel nullas habiturus esset ordinationes. Verum cum a superioribus regularibus, episcopo dioecesano absente vel ordinationes non habente, litterae dimissoriae dabuntur, in eis utique huiusmodi causam absentiae dioecesani episcopi vel ordinationum ab eo non habendarum exprimendam esse. Quod si non fecerint, officii et dignitatis seu administrationis, ac vocis activae et passivae privationis ac alias arbitrio ejusdem SSmi D. N. Papae reservatas poenas incurrunt.

» In quorum fidem, etc.

» Datum Romae die 15 Martii 1596 ».

Hoc decretum a pluribus aliis RR. PP. confirmatum et explicatum fuit, uti tradit Benedictus XIV in *const. Impositi*, 27 Febr. 1747, quae de re nostra agit, et prostat in *Alleg. IV*.

920. Litterae dimissoriae superioris continere debent non solum commendationem seu testimonium de legitimis natalibus, aetate, moribus, ultimo ordine recepto, exercitio recepti ordinis sacri, baptisate, confirmatione, sed etiam de scientia, ex Conc. Trid., *sess. XIII, cap. III, VIII, XII, de ref.*; unde candidatus debet prius examinari super scientia, idque factum fuisse debet superior in suis litteris exprimere, ne videatur dimittere indignum, etiamsi candida-

tus deinde rursus ab episcopo ordinatore sit examinandus (*n. 751*). Praeterea dictae dimissoriae continere debent candidatum esse de familia in conventu N., et professionem religiosam libere emisisse (1). Formulam harum litterarum habes in *Alleg. II. S. C. C.*, die 28 Febr. 1654, declaravit regulares ordinandos non teneri ostendere dimissorias Ordinarii propriae originis, sed sufficere ut servent formam praescriptam in decreto Clementis VIII; quod confirmatur ex responsione S. C. EE. et RR. diei 1 Mart. 1852, infra *n. sequ.* citanda.

Utrum et quatenus episcopus fidem superiori testanti habere debeat, vide *n. 675*.

921. Quid vero si episcopus dioecesanus candidatum promovere recusat? Patet recursus ad Apostolicam Sedem, ut liquet exemplo sequenti. Quidam episcopus ex eo quod a religiosis episcopi originarii dimissoriae ipsi non exhibebantur, eos ordinare renuebat. Habito a praelato regulari recursum ad S. Sedem, in quadam congregatione particulari S. C. EE. et RR. die 1 Martii 1852, jussum est ut praelatus regularis S. C. notam exhiberet monachorum quos localis episcopus ordinare noluerat, quae nota huic episcopo debebat ostendi ut ex eo cognosceretur quibus ex causis ipse ordinationem negaret aut protraheret. Item datis litteris significandum eidem episcopo erat, illud fore ut si absque gravi causa ad ordinationem monachos illos admittere, sicut antea, detrectaret, Apostolica Sedes pro sua suprema potestate supplere et consulere non abneret. Tandem in iisdem litteris ad ejus memoriam decretum Clementis VIII revocandum erat, unaque enunciandum eam esse Sanctitatis Suae mentem, ut huic sese conformaret; quae omnia rite praestita sunt (2).

922. Superior potest suos regulares subditos dimittere ad episcopum alienum, et hic potest eos licite promovere in sequentibus casibus:

a) Si episcopus dioecesanus est absens, vel non est habi-

(1) Honorante, *cap. XII, not. 1*; Concilium Mediolanense V, *De initiandis ordinis sacramento*.

(2) Lucidi, *De vis. sacr. lim.*, tom. I, pag. 173, n. 108.

turus ordinationes, ut legitur expresse in relato decreto Clementino. Hic casus non verificaretur, si episcopus dioecesanus, praesens in dioecesi, et ordinationem generalem habiturus, renueret regularem ordinare (n. 921); item nec si in dioecesi existens ordinationem esset habiturus extra urbem episcopalem, ut reposuit S. C. C. in *Caputaquen.*, *Ordinationis*, 11 Febr. 1708; item nec si in dioecesi existens ordinationem foret habiturus non per se, sed per alium; parum enim refert ut per alium faciat quod per seipsum facere potest (1). Verificaretur vero hic casus, si episcopus dioecesanus esset absens e dioecesi, et alius episcopus de mandato illius ordinationem in dioecesi perageret (2); item si episcopus dioecesanus in dioecesi existens futuro legitimo tempore habiturus non esset ordinationem generalem, sed ordinationem privatam pro aliquibus tantum, cum non aliter ad illum dirigendae sint litterae dimissoriae superioris, quam si ordinationes generales peragat (3); item si sedes episcopalis est vacans. Revera in *Tirasonen.*, *Visitationis sacrorum liminum*, 15 Julii 1752, proposito dubio: « An regulares degentes in dioecesi ubi sedes episcopalis vacat, possint promoveri ad ordines a quocumque catholico antistite cum litteris testimonialibus suorum praelatorum, et cum attestazione vicarii capitularis testantis de sedis episcopalis vacatione in casu »? S. C. rescripsit: « Dentur decreta dierum 24 Aug. 1619, et 1675 sub die 20 Julii, facto verbo cum SSmo ». Jam vero utrumque hoc decretum iisdem fere verbis conceptum est ac decretum Clementinum supra relatum; tantum addit expresse superiorem posse ad quemcumque alium episcopum dimissorias dare « si dioecesanus abfuerit, vel non esset habiturus ordinationem, vel sedes episcopalis vacaret », et tandem concludit: « Quod si regulares ordinandi morentur in monasterio nullius dioecesis, huiusmodi dimissorias concedendas esse ad episcopum viciniorem, in eoque procedere omnia quae de episcopo dioecetano superius praescripta sunt » (4).

(1) Riganti, l. c., n. 256; Card. Petra, l. c.

(2) Riganti, l. c.; Card. Petra, tom. I, pag. 340, n. 32.

(3) Riganti, l. c., n. 275; Honorante, cap. XII, not. II.

(4) Lucidi, l. c.

923. Benedictus XIV, in cit. const. *Impositi*, declaravit dimissorias superioris quae ideo ad alium antistitem directae sunt, quia episcopus proprius extra dioecesim commoratur, vel ordinationem non est habiturus, nullius esse roboris et momenti, nisi illis juncta fuerit authentica attestatio vicarii generalis vel cancellarii vel secretarii ejusdem episcopi dioecesani, ex qua constet vel ipsum e dioecesi abesse, vel clericorum ordinationem non esse habiturum proximo legitimo tempore per ecclesiasticas leges ad hunc effectum statuto: qua attestazione deficiente, episcopus alienus nequit regularem promovere sub poenis statutis in episcopos alienum subditum illicite ordinantes (n. 900). Proinde Benedictus XIV derogavit const. *Apostolici ministerii*, 13 Maii 1723, ab Innocentio XIII latae, qua cautum fuerat superiores regulares eo ipso posse suum subditum ad alienum episcopum dimittere, si per publicum edictum ordinatio generalis habenda uno mense ante ab episcopo dioecetano denunciata non fuerat. Cum vero de casu sedis vacantis Benedictus XIV non loquatur, putamus in hoc casu non esse absolute necessarium authenticum testimonium vicarii capitularis, et posse alium episcopum, quin poenas incurrat, candidatum ordinare cum solis dimissoriis superioris in quibus, ad normam Clementini decreti, mentio fiat de vacatione sedis, praesertim si haec vacatio notoria sit. Praeterea, etiam sede plena, praeter authenticam attestacionem de qua supra, non est necesse ut candidatus regularis obtineat ab episcopo proprio litteras dimissorias, ita ut alieno episcopo satis esse debeant dimissoriae superioris una cum illa attestacione (1). Sane in decreto Clementis VIII eae litterae dimissoriae episcopi proprii minime exiguntur, et S. C. C. pluries interrogata, apud Riganti, l. c., utrum eadem essent necessariae necne, semper reposuit servandum esse decretum Clementinum. Eodem argumento evincitur nec requiri alias litteras testimoniales ejusdem episcopi proprii, praesertim cum sicut episcopus proprius, ita episcopus alienus de requisitis

(1) Riganti, l. c., n. 277; Honorante, l. c.; D'Annibale, III, § 153, not. 11.

candidati fidem habere debeat superiori affirmanti in suis litteris dimissoriis (1). At vero episcopum alienum ordinatum debere candidatum examinare circa doctrinam diximus *n. 753*.

924. Praeterea ex Clementino decreto apparet episcopum alienum non posse in casu, non obstantibus superiorum regularium dimissoriis debita attestazione munitis, candidatum promovere, si *ipsi regulares distulerint de industria concessionem dimissoriarum in id tempus quo episcopus vel abfuturus vel nullas habiturus esset ordinationes*. Sed rursus id minime praesumitur, et ideo episcopus alienus non tenetur hac de re inquirere, sed tunc tantum debet ab ordinatione sese abstinere, quando de hac fraudulenta industria superiorum certus est, e. g. quia superior regularis eandem fassus est, vel saltem quando ex positivis indiciis graviter de eadem dubitat.

925. *b)* Si ordo regularis ad quem candidatus pertinet, a Sede Apostolica habet *facultatem a quocumque*, idest privilegium ut religiosi proprii ordinis a quocumque antistite catholico ejusdem ritus promoveri possint (*n. 895*). De hoc regularium indulto meminit quoque Bonifacius VIII, in *cap. 3, De temp. ord.*, in 6°. Ita e. g. Societas Jesu habet indultum a Gregorio XIII concessum per *const. 77* datam die 22 *Sept.* 1582, et ab aliis Pontificibus confirmatum, ut ejusdem Societatis professi etiam votorum tantum simplicium, possint cum dimissoriis superioris ordinari a quocumque antistite catholico, servatis interstitiis in tribus dominicis vel aliis festivis diebus etiam continuis, et absque ullo examine coram episcopo ordinaturo (*n. 753*). Hinc proposito dubio: « An clerici S. J. habitantes in dioecesi Mechliniensi, archiepiscopo ordinationem habente, possint extra dioecesim Mechliniensem ordinari ab alio episcopo in propria dioecesi »; S. C. C. die 5 *Julii* 1681, et 8 *Maii* 1683, reposuit *affirmative*. Etiam congregatio Missionis, aliaeque

(1) Riganti, *l. c.*, *n. 278*; Petra, *tom. I, pag. 346, n. 78*, cum Diana et Ventriglia, contra D'Annibale, *l. c.*, male innixum Fagnano, in *cap. Cum secundum, n. 54, De praebendis*, ubi agitur de ordinatione saecularis ab episcopo alieno facta.

non paucae congregationes simile privilegium habent, de quibus vide Honorante, *cap. XII, not. X sequ.*

926. Ut vero valeat hoc privilegium, debet esse concessum directe, et non tantum per communicationem, et quidem post Concilium Tridentinum; quod in *sess. XXIII, cap. VIII, et X, de ref.*, omnia istiusmodi privilegia revocavit. Sed non officit si est antierius decreto Clementino, quia Innocentius XIII in *const. Apostolici ministerii, 30 Maii* 1723, et Benedictus XII in *const. In supremo, 23 Sept.* 1724, declaraverunt decretum Clementis VIII haec privilegia non revocavisse. Hoc privilegium probandum est episcopo ordinaturo (*n. 674*), et semel probatum non excludit examen coram eodem subeundum (*n. 749*). In indulto quod regulares a Sede Apostolica aliquando obtinent, ut ad sacros ordines extra tempora a jure statuta de superiorum suorum licentia a quocumque, quem maluerint, catholico antistite per ipsos eligendo promoveri possint, apponitur semper clausula: *Servata tamen forma decreti Clementis PP. VIII praedecessoris nostri etc.* Proinde non obstante hoc indulto regulares promoveri extra tempora debent ab episcopo dioecesano, et solum eo impedito vel nolente, possunt ab alio ordinari. Quod si illa clausula deesset, liberum eis foret a quocumque episcopo ordinationem petere (1).

927. *c)* Tandem in nonnullorum sententia, cui favet Glossa in *cit. cap. 3, De temp. ord.*, in 6°, *v. indultum*, si consuetudo immemorialis, post decretum Clementinum recepta, id ferat. Sed haec sententia minime certa est; scilicet minime certum est ex consuetudine etiam immemoriali posse superiorem dirigere suos subditos ad episcopum alienum, et hunc posse eosdem ordinare. Nam in *Passaviensi, Ordinum, 21 Julii* 1675, proposito dubio: « An regulares ordinum tam mendicantium quam non mendicantium existentium intra fines dioecesis Passaviensis possint sub praetextu cujusvis privilegii vel consuetudinis etiam immemorabilis, ordinari ab alio antistite cui litterae dimissoriae proprii abatis vel superioris monasterii dirigentur »; S. C. C. repo-

(1) Riganti, *l. c.*, *n. 257 sequ.*